

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران
اداره تحصیلات تکمیلی و آموزش‌های تخصصی

شيوه‌نامه نگارش پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری

مقدمه

پژوهش فرایند رسیدن به راه حل‌های قابل اطمینان از طریق گردآوری و انجام آزمون‌ها و تحلیل و تفسیر داده‌ها به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده و نظام‌مند است. لذا اجرای صحیح پژوهش مستلزم شناخت اصول، قواعد و روش‌هایی است که پژوهشگر با فراگرفتن و قبول کردن آن اصول، علاوه بر اعتبار بخشیدن به دستاوردهای خویش و دستیابی به نتایج جدید و مفید در سایه جستجو و کاوش مستمر و بی‌وقفه، چه بسا به ترمیم خطاهای پیشین نیز توفیق یابد. در نظام‌های آموزشی و پژوهشی، دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری پس از اتمام واحدهای نظری خویش با گرفتن پایان‌نامه یا رساله، قدرت پژوهشی خود را از طریق شناخت و کنکاش در مورد یک موضوع خاص با مرور منابع و بررسی انتقادی پژوهش‌های انجام شده قبلی و انجام تحقیق و آزمایش به ارزیابی می‌گذارد، و احتمالاً همین پایان‌نامه تحصیلی است که ملاکی برای قرار دادن فارغ التحصیلان در زمره محققان کشور محسوب می‌شود. لذا هدف اساسی تهیه این شیوه‌نامه، دستیابی به الگویی جامع، مانع و استاندارد برای تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری در سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران می‌باشد.

الف) بخش‌های پایان نامه و ترتیب آنها

پایان نامه‌هایی که به اداره کل تحصیلات تکمیلی و آموزش‌های تخصصی و کتابخانه سازمان تحویل می‌گردد، باید حاوی بخش‌های نامبرده زیر باشد. این بخش‌ها باید به ترتیب ذکر شده، در زیر تنظیم و تهیه شده باشند.

- صفحه بسم الله (اختیاری)
- صفحه عنوان (پیوست ۱)
- صفحه تصویب پایان نامه توسط هیات داوران (فرم پیوست ۲ یا ۳ با امضای اصل هیات داوران مورد قبول است)
- صفحه اصالت پایان نامه (پیوست ۴)
- سوگند نامه دانش آموختگان دکتری (پیوست ۵)
- صفحه اهدا یا تقدیم (اختیاری)
- پیشگفتار (اختیاری)
- صفحه تقدیر و تشکر (اختیاری)
- چکیده فارسی (حداکثر ۳۰۰ واژه به همراه ۴ تا ۷ کلیدواژه)
- فهرست مطالب: شامل عناوین اصلی و فرعی فصل‌ها، و عناوین پیوست‌ها
- فهرست جدول‌ها (در صورت وجود)
- فهرست شکل‌ها (در صورت وجود)
- فهرست علائم و اختصارات (در صورت وجود)
- متن اصلی در قالب فصول پایان نامه مانند
  - فصل اول: مقدمه و هدف از تحقیق
  - فصل دوم: پیشینه تحقیق
  - فصل سوم: مواد و روش‌ها
  - فصل چهارم: نتایج و بحث
  - فصل پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
- منابع و مأخذ

➤ واژه نامه (اختیاری)

➤ پیوست‌ها (در صورت وجود)

➤ چکیده لاتین (Abstract) به همراه کلیدواژه‌های لاتین

➤ صفحه عنوان انگلیسی (پیوست ۶)

ب) شیوه نگارش

آیین نگارش پایان نامه باید مطابق روش مورد تأیید کتابخانه باشد. همچنین قواعد و مشخصات تصریح شده در این شیوه‌نامه باید رعایت شود.

۱. **کاغذ و چاپ:** کلیه قسمت‌های پایان نامه باید روی کاغذ سفید مرغوب تایپ گردد. ابعاد کاغذ ۲۹/۷*۲۱ (کاغذ A4) می باشد. تمامی متن ها روی کاغذ یک رو تایپ می شود. نوع قلم مورد استفاده در تمامی متن یکنواخت و برای نگارش فارسی فونت نازنین (B Nazanin) با اندازه‌ی ۱۳ و نگارش لاتین فونت Time New Roman با اندازه‌ی ۱۱ می‌باشد. اندازه فونت‌ها در سرفصل‌ها، زیربخش‌ها و متن اصلی رعایت شود.

۲. **فاصله گذاری و حاشیه بندی:** فاصله سطرها در تمامی پایان نامه برابر ۱/۱۵ سانتی‌متر است، اما فاصله سطرها در چکیده برابر ۱ سانتی متر معادل Single در ورد می‌باشد. حاشیه سمت راست و بالا مساوی ۳ سانتی‌متر و حاشیه سمت چپ و پایین برابر ۲/۵ سانتی‌متر می‌باشد. این حاشیه‌ها باید در سرتاسر پایان‌نامه رعایت شود. در صورتی که در برخی موارد اندازه شکل‌ها، جدول‌ها یا نقشه‌ها بزرگتر از فضای داخل حاشیه‌ها باشد، با کوچک کردن آنها و یا با استفاده از کاغذ A3 (بصورت تاخورده) حاشیه رعایت می‌گردد.

۳. **شماره گذاری:** شماره صفحات آغازین (از اول پایان نامه تا اول متن اصلی) با حروف الفبای فارسی مانند: الف، ب، پ، ... (اولین صفحه یعنی صفحه عنوان بدون شماره تایپ می‌گردد) نوشته می‌شوند. تمامی صفحات متن اصلی که از مقدمه یا فصل نخست شروع می‌شود، باید شماره گذاری شوند. شماره گذاری صفحات شامل صفحه‌های حاوی شکل، جدول، منابع و پیوست نیز می‌گردد.

شماره صفحه در پایین و در وسط قرار می‌گیرد. فاصله شماره صفحه در حدود ۱/۵ سانتی متر از لبه پایین است. بخش‌ها و زیربخش‌ها به عدد شماره گذاری می‌شوند، بطوری که شماره فصل در سمت راست و شماره بخش بعد از آن آورده شود مانند:

➤ ۴-۲-۳ بیان کننده زیربخش ۴ از بخش ۲ از فصل ۳ است.

➤ ۱-۴-۲-۳ بیان کننده زیربخش ۱ از بخش ۴ از بخش ۲ از فصل ۳ است.

۴. **جدول‌ها و شکل‌ها:** تمامی شکل‌ها (تصویرها، نمودارها، منحنی‌ها) و جدول‌ها باید با کیفیت مناسب تهیه شوند. به گونه‌ای که کپی تهیه شده از آنها از وضوح کافی برخوردار باشد. تمامی شکل‌ها و جدول‌ها باید به ترتیب ظهور در هر فصل شماره گذاری شوند، مثلاً برای جدول‌های فصل ۲، جدول ۱-۲ و ۲-۲ و ...، برای جدول‌های فصل ۳، جدول ۱-۳ و ۲-۳ و ... ذکر شود. عنوان جدول‌ها در بالای آنها و عنوان شکل‌ها در زیر آنها ذکر می‌گردد. چنانچه جدول یا شکلی از مرجعی آورده شده است، مرجع در عنوان جدول یا شکل ذکر می‌گردد. همچنین لازم است به کلیه شکل‌ها و جدول‌ها در متن ارجاع شده باشد. ترجیح بر این است که از سیستم شماره گذاری ورد استفاده گردد.
۵. **پانویس یا زیرنویس:** در صورتی که یک عبارت یا واژه نیاز به توضیح خاصی داشته باشد، توضیح را می‌توان بصورت زیرنویس (Footnote) در همان صفحه ارائه نمود. در این صورت عبارت یا واژه توسط شماره‌ای که بصورت کوچک در بالا و سمت چپ آن تایپ می‌شود و در زیرنویس، توضیح مربوط به آن شماره ارائه می‌شود. قلم مورد استفاده در زیرنویس همان قلم متن اصلی با اندازه‌ی ۱۰ و شماره گذاری بصورت صفحه به صفحه انجام گردد.
۶. **روابط ریاضی و فرمول‌ها:** فرمول‌ها در هر فصل به طور جداگانه و به ترتیبی که در متن می‌آیند، در داخل پرانتز به عدد شماره گذاری می‌شوند، به طوری که شماره فصل در سمت راست و شماره فرمول بعد از آن آورده شود. در نوشتن فرمول‌ها از سیستم فرمول نویسی ورد استفاده گردد.
- طبق نمونه زیر:

$$F = ma \quad (۵-۱)$$

که بیان کننده رابطه ۵ از فصل اول است.

۷. **نحوه ارجاع در متن و فهرست منابع و مأخذ:** لازم است در متن به کلیه منابعی که مورد استفاده قرار می‌گیرد، اشاره شود. چنانچه در داخل متن از یک منبع مطلبی نقل شود، بلافاصله پس از خاتمه جمله کروه‌ای باز می‌شود و مرجع ذکر می‌گردد مانند [۳]. نحوه ارجاع در متن به یکی از دو روش زیر می‌باشد:
- مراجع به ترتیبی که در متن می‌آیند، شماره گذاری می‌شوند. در این روش مراجع به ترتیب شماره در فهرست منابع و مأخذ ذکر خواهد شد.
- ذکر منبع با ارجاع به نام نویسنده و سال انتشار آن می‌باشد. برای مثال: (Taylor, 2005)، در این روش، مراجع به ترتیب حروف الفبای نام نویسنده در فهرست منابع ذکر می‌گردد.
- در صورت استفاده از هر یک از دو روش، لازم است که جزئیات و شیوه ذکر منبع در متن و در فهرست مراجع منطبق بر یکی از شیوه‌های معروف و شناخته شده باشد. پیشنهاد می‌گردد از سیستم endnote ورد استفاده گردد.
۸. **مشخصات جلد پایان نامه:**

- جنس جلد از مقوا با ضخامت ۲ تا ۳ میلیمتر با روکش چرم مصنوعی (گالینگور) می‌باشد.

- رنگ جلد سرمه‌ای (دکتری) و زرشکی (کارشناسی ارشد) می‌باشد.
- قطع جلد نیم سانتی متر بزرگتر از قطع کاغذ است.
- نوشته‌های روی جلد بصورت زرکوب چاپ می‌گردد.
- در قسمت عطف، عنوان پایان نامه، نام نویسنده و سال نوشته و زرکوب می‌شود.

نکته قابل توجه:

ج. مشخصات نسخه الکترونیکی پایان نامه:

- ۱- دانشجو موظف است علاوه بر یک نسخه چاپی از پایان نامه خود، یک نسخه الکترونیکی شامل متن کامل پایان نامه و عینا منطبق با نسخه چاپی نهایی که هیات داوران آن را تایید کرده‌اند، به کتابخانه مرکزی تحویل دهد.
- ۲- متن کامل پایان نامه بصورت یک فایل کامل در قالب فرمت pdf و یک فایل خلاصه فارسی و انگلیسی در قالب فرمت ویرایشگر Word بر روی CD تحویل داده می‌شود.

د. پیوست‌ها:

- پیوست ۱: صفحه عنوان فارسی و روی جلد
- پیوست ۲: صفحه تصویب پایان‌نامه کارشناسی ارشد
- پیوست ۳: صفحه تصویب رساله دکتری
- پیوست ۴: فرم اصالت اثر
- پیوست ۵: سوگند نامه
- پیوست ۶: صفحه عنوان انگلیسی
- پیوست ۷: صفحه تصویب رساله دکتری انگلیسی
- پیوست ۱ (صفحه عنوان فارسی و روی جلد)

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران
(نام پژوهشکده)

پایان‌نامه یا رساله برای دریافت درجه کارشناسی ارشد یا دکتری (PhD)

رشته و گرایش .....

عنوان

(عنوان پایان‌نامه در اینجا نوشته شود)

نگارش

(نام کامل نویسنده در اینجا نوشته شود)

استاد راهنما

(نام کامل استاد راهنما در اینجا نوشته شود)

استاد مشاور

(نام کامل استاد راهنما در اینجا نوشته شود)

ماه و سال

پیوست ۲ (صفحه تصویب پایان‌نامه کارشناسی ارشد)

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران
(نام پژوهشکده)

گواهی دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد

هیأت داوران پایان‌نامه کارشناسی ارشد ناپیوسته یا رساله دکتری
در رشته: ..... گرایش: .....
با عنوان "....."
را در تاریخ ..... با نمره نهایی:

به عدد	به حروف
____	____

و با درجه:

ارزیابی نموده اند.

ردیف	مشخصات هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضاء
۱	استاد راهنما:				
۲	استاد مشاور:				
۳	استاد مدعو:				
۴	استاد مدعو:				
۵	نماینده شورای تحصیلات تکمیلی:				

تذکر: این برگه پس از تکمیل توسط هیأت داوران در نخستین صفحه پایان‌نامه درج می‌گردد.

به نام خدا

سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران
پژوهشکده.....

رساله دکتری

عنوان:.....

نگارش:.....

کمیته ممتحنین:

استاد راهنما:.....(مرتبه علمی) امضاء.....

استاد مشاور:.....(مرتبه علمی) امضاء.....

استاد مدعو (داخلی):.....(مرتبه علمی) امضاء.....

استاد مدعو (داخلی):.....(مرتبه علمی) امضاء.....

استاد مدعو (خارجی):.....(مرتبه علمی) امضاء.....

تاریخ:.....

تعهد نامه اصالت اثر

شماره:.....

تاریخ:.....

اینجانب ..... دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد / دکتری در رشته ..... / گرایش .....
که در تاریخ ..... از پایان نامه یا رساله خود تحت عنوان: "....." با کسب درجه ..... دفاع نموده ام،
شرعاً و قانوناً متعهد می شوم :

- (۱) مطالب مندرج در این پایان نامه یا رساله حاصل تحقیق و پژوهش اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و غیره استفاده نموده ام، رعایت کامل امانت را نموده، مطابق مقررات، ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ اقدام به ذکر آن ها نموده ام.
- (۲) تمامی یا بخشی از این پایان نامه یا رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- (۳) مقالات مستخرج از این پایان نامه یا رساله کاملاً حاصل کار اینجانب بوده و از هر گونه جعل داده و یا تغییر اطلاعات پرهیز نموده ام.
- (۴) از ارسال همزمان و یا تکراری مقالات مستخرج از این پایان نامه یا رساله (با بیش از ۳۰ درصد همپوشانی) به نشریات و یا کنگره های گوناگون خودداری نموده و می نمایم.
- (۵) کلیه حقوق مادی و معنوی حاصل از این پایان نامه یا رساله متعلق به سازمان پژوهش های علمی و صنعتی ایران و ..... بوده و متعهد می شوم هر گونه بهره مندی و یا نشر دستاوردهای حاصل از این تحقیق اعم از چاپ کتاب، مقاله، ثبت اختراع و غیره (چه در زمان دانشجویی و یا بعد از فراغت از تحصیل) با کسب اجازه از استادان راهنما و اداره کل تحصیلات تکمیلی پژوهش های علمی و صنعتی ایران باشد.
- (۶) در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط پژوهش های علمی و صنعتی ایران از درجه اعتبار ساقط و اینجانب هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی دانشجو:

امضاء

سوگند نامه دانش آموختگان دکتری سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

بسم الله الرحمن الرحيم

سپاس یزدان پاک را که مرا مشمول الطاف خویش نمود که با طی مراحل تحصیل به اخذ درجه دکتری نائل شوم به شکرانه این نعمت بزرگ الهی که با امکانات این مرز و بوم فراهم و نزد اینجانب به امانت گذاشته شده است، در پیشگاه ملت ایران به کتاب آسمانی خود، قرآن کریم، سوگند یاد می‌کنم که:

✓ در سراسر زندگی حرفه‌ای، به نحو احسن در راه اعتلای کشور ایران و جامعه بشری قدم برداشته و در این راه از هیچ کوششی دریغ نکنم.

✓ در تمام فعالیت‌های تخصصی، رضای خدا را همراه با صداقت علمی و اجتماعی مد نظر داشته و از موقعیت‌های به دست آمده در جهت رفع مشکلات مردم استفاده کنم و در همه امور، منافع کشور را بر منافع فردی مقدم بدارم.

✓ همواره علم و دانش خود را به روز نگاه داشته و در ادای وظایف و تعهدات حرفه‌ای در حد توان سعی و تلاش خود را به کار گیرم.

✓ واینک از خداوند متعال توفیق بندگی و پای‌بندی به مفاد این سوگندنامه را خواستارم و از او می‌خواهم که مرا در ادامه و پیمودن مسیر و فتح قله‌های رفیع علم و دانش و ایفای رسالت علمی و انسانی خویش موفق بدارد.

و ایمان دارم که:

"إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (سوره حجرات، آیه ۱۸)"

(بی تردید، خداوند، غیب آسمان‌ها و زمین را می‌داند، و خداوند به آنچه می‌کنید بیناست)

نام و نام خانوادگی دانشجو

امضاء

پیوست ۶ (صفحه عنوان انگلیسی)

**Iranian Research Organization for Science and Technology
(Institute Name)**

M. Sc. Thesis (Ph. D Thesis)

Discipline name

(Thesis Title)

**By:
(Author Name)**

**Supervisor(s):
(Supervisor Name)**

**Advisor(s):
(Advisor Name)**

(Month and Year)

پیوست ۷ (صفحه تصویب انگلیسی دکتری)

**Iranian Research Organization for Science and Technology
(Institute Name)**

(Thesis Title)

**By:
(Author Name)**

**A thesis submitted to the Graduate Studies Office in partial fulfillment of the
requirements for the degree of Doctor of Philosophy (Ph. D) in**

Discipline name

Evaluated and approved by the thesis committee as: (quality grade)

1- Supervisor Name	Degree (Associate professor of ....)	Signature
2- Advisor Name	Degree (Assistant professor of ....)	Signature
3- Reviewer name	Degree (Assistant professor of ....)	Signature
4- Reviewer name	Degree (Assistant professor of ....)	Signature
5- Reviewer name	Degree (Assistant professor of ....)	Signature

(Month and Year)